

NOGUÉ, Neus. *La nova normativa a la butxaca.*

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2018

Original rebut: **19.12.2018**

Data d'acceptació: **14.01.2019**

Esteve Valls i Alecha

Universitat Internacional de Catalunya

Amb la publicació, al novembre del 2016 i al maig del 2017, de la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) i de l'*Ortografia Catalana* (OIEC), l'Institut d'Estudis Catalans culminava el procés d'actualització de la normativa de la llengua catalana. Malgrat que avui encara hi ha víctimes de la pressió mediàtica convençudes que aquest procés es va saldar amb poca cosa més que amb l'eliminació dels malaurats accents diacrítics, el cert és que l'OIEC, i molt especialment la GIEC, constitueixen una revisió i una ampliació cabdals de l'ortografia i la gramàtica fundacionals de Fabra. I no només perquè tracten una gran quantitat de fenòmens nous i incorporen bona part de la recerca feta pels lingüistes al llarg de l'últim segle, sinó també perquè capgiren com un mitjà la concepció mateixa del que tradicionalment s'entenia que havia de ser una gramàtica normativa.

En primer lloc, la GIEC arriba sempre a la prescripció havent passat prèviament per la descripció dels fenòmens lingüístics. Es tracta, doncs, d'una obra que no es limita a fixar els usos normatius de l'idioma, sinó que més aviat informa, forma i, si de cas, finalment orienta l'usuari sobre aquests usos en un determinat context comunicatiu. I, en segon lloc, es tracta d'una obra que renuncia explícitament a titllar una solució de *correcta* o *incorrecta*, sinó que cedeix a l'usuari la responsabilitat de decidir si aquesta solució és *adequada* o *inadequada* en una determinada situació comunicativa. Únicament aquelles formes bandejades de qualsevol context comunicatiu reben la consideració de *no acceptables*, és a dir, no normatives. Paral·lelament, la GIEC estableix tres graus de formalitat dins de la varietat estàndard (registres *molt formals*, *formals* i *informals*, a banda dels usos estrictament *col·loquials*), i sovint distingeix entre solucions pròpies de l'*oralitat* o bé de l'*escriptura*, i entre usos més aviat *generals* o bé *especialitzats*.

En aquest context, és lògic que l'usuari mitjà de la llengua pugui sentir-se més o menys aclaparat davant la perspectiva d'haver de determinar constantment el grau d'adequació d'una solució a un context comunicatiu canviant. I més encara si els termes amb què s'expressa la gramàtica sovint li resulten espuris, com quan la GIEC es refereix a "l'atribut dels verbs quasicopulatius", per esmentar-ne només un exemple (p. 693-694).

Imaginem-nos, però, que algú es preocupa per traduir a un llenguatge més planer tots aquells fenòmens de la GIEC que d'entrada podrien esdevenir un mur infranquejable per a qualsevol usuari sense formació lingüística o filològica. Imaginem-nos, per exemple, que aquest algú inclou el fenomen anterior en un punt titulat, senzillament, "Sobre el pronom *ho*", malgrat que reflexiona sobre els mateixos exemples d'ús que apareixen a la GIEC. Doncs bé, aquesta capacitat per fer entenedora la complexitat de la nova gramàtica a qualsevol usuari de la llengua catalana és, probablement,

la principal virtut de *La nova normativa a la butxaca*, una veritable obra de referència per a tots aquells que vulguin començar a familiaritzar-se amb el canvi de perspectiva que instaura la GIEC.

En aquesta obra, Neus Nogué s'adreça a un públic "no expert en llengua" per presentar-li, "d'una manera clara i assequible", una tria dels fenòmens "que més interès, dubtes o controvèrsia han provocat en les últimes dècades, tant si inclouen una modificació de la normativa vigent fins ara com si constitueixen incorporacions noves". Concretament, dels quaranta-nou temes del llibre, quatre fan referència a l'OIEC, quaranta-quatre a la GIEC i un capítol, el sisè, s'inclou per fer més accessible al lector la consulta de la GIEC. En aquest apartat, l'autora estableix un paral·lelisme entre catorze termes que podrien causar una certa desorientació en el lector i els seus equivalents terminològics en els treballs gramaticals tradicionals. Per exemple: "quan la GIEC parla d'argument extern (del verb), es refereix al que també anomenem, o fins ara anomenàvem, subjecte". També resulten molt útils l'índex de paraules i conceptes que tanca el llibre (una relació dels principals mots i fenòmens que s'hi tracten), alguns apartats, com el 48 i el 49, especialment sintètics (en què es llisten les locucions i connectors acceptats i no acceptats per la GIEC), i la secció "Potser et preguntes..." que hi ha al final de cada apartat. En aquest punt, a més d'informar sobre els epígrafs i les pàgines de l'OIEC o la GIEC on es tracta un determinat fenomen, Nogué també dona resposta als dubtes que previsiblement suscitarà en els lectors la lectura de cada apartat. A la pàgina 56, per exemple, després d'haver explicat en què consisteix l'anomenada "elisió de preposicions davant de *que*", es pregunta: "Què ha canviat, en la normativa sobre aquesta qüestió?" I, més endavant: "Quina relació hi ha entre aquesta norma i la que fins ara anomenàvem «caiguda de preposició davant d'infinitiu»?"

De la resposta a les dues preguntes anteriors se'n desprèn una altra de les característiques essencials d'aquest treball: la voluntat d'adreçar-se sempre al lector amb un to constructiu i optimista, mai alarmista, davant del canvi de perspectiva que proposa la GIEC. L'autora, per exemple, reclama una adhesió sense recança al concepte d'adequació i el conseqüent abandonament de l'antiga distinció entre solucions correctes i incorrectes. D'altra banda, proporciona una interpretació sempre mesurada a canvis que des d'una òptica més purista es podrien considerar gairebé un daltabaix. Seguint amb les preguntes exposades en el paràgraf anterior, la resposta de Nogué a la primera és: "En els registres formals, la normativa és la mateixa; [...] però la nova normativa també es pronuncia sobre els registres informals de la varietat estàndard de la llengua, i en aquests registres accepta el contacte d'una preposició i la conjunció *que*". Davant d'aquest canvi (la consideració d'una oració com "L'escrit és una crida a *que* la gent s'organitzi" com a adequada en un registre informal, per exemple), Nogué

evita amplificar l'abast de la reforma i considera que “la norma ha canviat lleugerament”.

Dit això, és cert que el fet d'extreure una selecció de només quaranta-nou temes de dues obres tan complexes i extenses com l'OIEC i la GIEC (de 229 i 1439 pàgines, respectivament) pot ser vist com una mancança per aquells lectors que vulguin aprofundir en la totalitat de la reforma normativa de la llengua catalana. En aquest sentit, és molt recomanable complementar la lectura de l'obra de Nogué no només amb la consulta de l'OIEC i la GIEC, sinó també amb l'estudi d'altres obres que han fet un esforç per sintetitzar-les. Entre aquests treballs, destaca el llibret de Jordi Ginebra titulat *La nova normativa de l'Institut d'Estudis Catalans. Guia pràctica* (Tarragona, Publicacions de la URV, 2017), en què l'autor i comissari de l'Any Fabra aplega les novetats de la reforma normativa en quatre grans apartats: II. Construccions, trets i usos admesos en la GIEC que fins ara estaven oficialment condemnats, o bé que fins ara estaven condemnats per la tradició normativa, o bé que fins ara eren considerats incorrectes, sospitosos o poc genuïns per alguns autors; III. Construccions, trets i usos que no canvien en la GIEC respecte de la tradició normativa (i que certs autors o sectors preveïen que podrien canviar, perquè han estat tema de debat en els últims anys); IV. Altres: informació nova, aclariments, punts poc resolts, i V. Ortografia.

Nogué atribueix a la GIEC “un estil expositiu i una exemplificació que són molt clars i que deixen entreveure una voluntat didàctica explícita”, tot i que potser la mateixa publicació de *La nova normativa a la butxaca* és la prova que aquesta voluntat només ha estat parcialment reeixida. Rere l'obra de Nogué, en canvi, sí que hi batega una pulsó divulgativa que entronca directament amb la manera de fer de Joan Solà, a qui l'autora dedica, gens atzarosament, aquest treball. Sigui com vulgui, mentre el temps no ens doni la perspectiva necessària per valorar el grau d'encert de l'OIEC i la GIEC com a noves obres normatives de referència, treballs com el de Nogué ens les continuaran fent més accessibles. I això, tot sol, ja es mereix el nostre reconeixement.